

Академик ДРАГУТИН П. ВУКОТИЋ

ПОЗДРАВНА РИЈЕЧ *Мир, мудросӣ и човјекољубље*

Врло поштоване колеге и уважени гости,

Чини ми част да вас све, не само званично и куртоазно, већ искрено и срдечно поздравим и пожелим традиционалну добродошлицу.

Изражавам најбоље жеље да скуп буде плодоносан, односно да сва излагања и критичке дебате буду научно утемељене и усмјерене ка разведравању балканске хомосфере.

Драматичне државно–политичке околности у којима се одржава овај скуп и изазовна тематика о којој треба да се, са свом научном озбиљношћу и моралном одговорношћу, расправља – обавезују ме да, без стереотипне протоколарности, изнесем сопствена размишљања о суморној страни уласка у XXI вијек.

У Црногорској академији наука и умјетности преовлађује увјерење да она, као институција, и њен актуелни предсједник не треба да се активно укључују у дневно–политичку дјелатност, без обзира на појединачно исказиване примједбе и атрибуте о њеној анационалности, аутоизолационизму и аморалној пасивности.

Истини за вољу, само слободна деполитизована наука може бити неспорна и универзална. Прави научници и аутентични умјетници ријетко су могли да се дугорочно и успјешно баве политиком, јер свакој од ових интелектуално сложених области треба жртвовати читав живот, без остатка.

Одвајкада су наука и умјетност били субординирани суверенима. Развој савремене науке и технологије је у великој мјери намијењен војно–политичким циљевима. Контрола материјалних и духовних вриједности је претежно у надлежности финансијских магната, политичких моћника и државника. Они своју доминацију обезбјеђују анга-

жовањем науке. Пожељно је да слободоумни научник буде уздржан према спонзорима који наручују искључиво лукративна истраживања или политичким покровитељима који за извршене услуге, узвратно обећавају синекуре.

Главни подстицаји за стваралаштво солидног аутора налазе се у његовој, истином заокупљеној, истраживачкој радозналости и креативним набојима.

Будући да је Академија заинтересована за сва збивања која се догађају народу из којег потиче, као што су актуелне хумане и моралне трагедије, она је спремна да изучава све проблеме које треба рјешавати мултидисциплинарним приступом и примјеном научне методологије.

Разумљиво је што се највећи број радова, пријављених за овај скуп односи на историографију, јер су дубоки и далеки коријени постојећих државних нестабилности. Увијек се на Балкану догађало више ратне историје, него што се спокојно битисало.

"Ратови заслужују осуду, не толико због смрти чији су узрок, колико због малоумности која их прати", писао је Анатол Франс.

Заблуде се не отклањају ратом. Уман човјек није у стању да се надвикује са канонадом. Радоња Вешовић, сажето и поетски, препоручује потребу "повратка у прошлост по будућност".

Треба објективно открити етиологију и објаснити узроке неспоразума и сукоба који су изазвали декомпоновање Југославије, као и текуће, злокобне оружане окршаје на Космету.

У политици се може манипулисати непровјереним подацима. У невремену историје могућа су свакојака фалсификовања.

Личности које се не могу отргнути од митова и прошлости, могуће да нијесу кадре да утичу на садашњост. Ослањањем само на историју, губи се способност реалног сагледавања и процјењивања савременог стања и догађања.

Теза о историјском детерминизму представљала је скупу и крваву идеолошку заблуду.

Не оспоравајући потребу за ретроспективним анализама, указујем на неопходност правно-политиколошких, филозофских и социолошких тумачења актуелних збивања у свијету и њихових рефлексја на увијек политички трусна балканска раскршћа. Истовремено, треба очекивати да се на овом скупу научно објасне узроци и мотиви међунационалне нетрпељивости и међурепубличких државно-политичких искључивости, које доводе земљу до ивице понора.

Умјесто "добра као покретачког праначела" према Анаксагори, "мржња је, сама по себи, што и природа зла", говорио је Аристотел. То сатанско и ниско осјећање мржње, попут пандемије тиња у људском роду. Злурадост је врста емоција које пријете уништавањем оних ка којима је уперена.

Лакше је мрзјети и оптуживати другог, него признати сопствену кривицу. Групна мржња је опаснија од индивидуалне, јер се она утољава једино деструкцијом противника.

Индивидуално, међуљудско непријатељство, засновано на личним мотивима и антипатијама не може се правдати, иако се може разумјети. Дочим, међунационалне мржње у којима се ускогрудост и нетрпељивост протежу на непознате и апстрактне особе, само зато што су припадници других раса, вјероисповијести или народа, залазе у сферу социјалне и атавистичке, националне психопатологије. Религије, идеологије и државе које подстрекавају такве међунационалне аверзије – у суштини су мрачњачке и мизантропске. Њихови политички лидери или државници су ординарни тирани, или просвећени апсолутисти, који себе поистовјеђују са државом, сјећајући се народа само у предизборним кампањама. У савезу са ђаволом иде се само до пакла, упозоравају свештеници.

У политичким сукобима и свађама редовно страдају недужни, просјечни грађани, незаинтересовани за освајање власти. Партијско супарништво често деформише народну вољу.

На размеђи епоха очигледни су тешки поремећаји равнотеже између политике, науке и етике, који захватају читав свијет, изазивајући јаке социјалне потресе и међудржавне сукобе, праћене људским патњама и несрећама.

У току су крупне историјске промјене. Државне границе губе значај, јер се свијет буквално "универзализује".

Политичка реторика је често преплављена двозначношћу, дволичношћу, недореченошћу и прагматичним аморалом. Политика је готово увијек прецењивала своје, а потцјењивала могућности науке. Крах политике на свјетском нивоу огледа се у "хаотизацији свијета, која пријети катастрофи човјечанства", по профетском мишљењу Драга Лековића. Политику на крају другог миленијума треба да замијени наука. Војна моћ није довољна да рјешава свјетске проблеме. Народи се не могу силом спајати или раздвајати.

Повремено упражњавање некултивисане, агресивне политике и ултимативне дипломатије, с подигнутим кажипрстом, треба свуда и дефинитивно искључити, а ове судбински значајне дјелатности цивилизовати. Безусловно треба поштовати не само своје, него и друге народе и културе. Ако се не можете супротставити злу које увиђате, онда вам остаје да бар не пристајете на непосредно учешће у њему.

"На зло не треба одговарати злом, јер се једна неправда не може уклонити чињењем друге", – препоручивао је Сократ, скоро четири вијека прије Христовог рођења.

Сенека је проповиједао да је "највиша међу врлинама, човјечја љубав према свима".

Сулудо је и анахроно пребројавати звонике и минарете, или дијелити људе према идеолошкој, националној, етничкој или конфесионалној припадности. Не треба поларизовати државе и народе и разврставати их према странама свијета заједничке планете Земље. Мир и љубав међу људима и народима треба да замијене све врсте нетрпељивости, тероризма и мржње. Темељи XXI вијека треба да се заснивају на панхуманизму, науци, етици и естетици.

Научници и умјетници могу да утичу, али не и да стварају историју. Њихови гласови дуже одјекују него наредбе и ратни покличи појединих умишљених народних трибуна и војсковођа.

На крају, предлагем да Црногорска академија наука и умјетности искористи прилику да са овог научног скупа *уйуџи айел* надлежнима за разборито превазилажење државно–политичких међурепубличких неспоразума, и *йозове* све актере оружаних сукоба на Косову и Метохији да неодложно и мирољубиво окончају борбе и отклоне несугласице. Сви државни, политички, национални и вјерски спорови се могу рјешавати споразумијевањем одговорних, мудрих и савјесних државника, свјесних сталних промјена, без којих би вријеме стало, и неумитне пролазности и промјењивости власти, послије којих народи треба да и даље живе, надати се – спокојније, културније и достојанственије.